

RABHADH

CAITHFEAR an Ceistpháipéar seo a chur ar ais le do fhreagarleabha(i)r ag deireadh an Scrúdaithe, nó caillfear marcanna.

Scríobh do Scrúduimhir anseo ⇒

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2014

DÉ CÉADAOIN 18 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 12.00

EACNAMAÍOCHT – ARDLEIBHÉAL (400 marc)

Freagair **sé** cheist as Roinn A agus **ceithre** cheist as Roinn B.

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

NÁ DEARMAD AN CEISTPHÁIPÉAR SEO A THABHAIRT AR AIS
LEIS AN/NA (bh)FREAGARLEABHA(I)R A ÚSÁIDEADH CHUN NA CEISTEANNA
I ROINN B A FHREAGAIRT

ROINN A (100 marc)

Freagair **sé** cinn de na **naoi** gceist le freagraí gearra sna spásanna atá ann dóibh.

1. Sainmhíneadh an téarma ‘**deischostas**’.

Luaigh sampla **amháin** de dheischostas atá ar aghaidh Rialtas na hÉireann amach.

Sainmhíniú: _____

Sampla: _____

(16 marc)

2. Má tá an costas imeallach **níos lú ná** an meánchostas, caithfidh go bhfuil an meánchostas **ag titim** de réir mar a mhéadaítear an t-aschur.

(i) An bhfuil an ráiteas seo fíor? Cuir ciorcal thart ar an bhfreagra ceart. TÁ / NÍL

(ii) Mínigh an chúis atá le do fhreagra: _____

(16 marc)

3. Sainmhíneadh an téarma ‘**dífhostaíocht struchtúrach**’ agus tabhair breac-chuntas ar bheartas **amháin** a d’fhéadfadh Rialtas na hÉireann a leanúint d’fhonn í a laghdú.

Sainmhíniú: _____

Beartas Rialtais: _____

(16 marc)

ROINN A (ar leanúint)

4. Míniúchán brí an téarma ‘**earraí comhlántacha**’ (i.e. comhéileamh). Luaigh sampla **amháin**.

Míniúchán: _____

Sampla: _____

(16 mharc)

5. Luaigh **trí** bhonn tuisceana/shaintréith a ghabhann le teoiric na monaplachta.

(i) _____
(ii) _____
(iii) _____

(16 mharc)

6. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** iarmhairt eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann a d’fhéadfadh a bheith ag baint le méadú ar luach an **euro** (€) i gcoibhneas le **dollar na Stát Aontaithe** (\$).

(i) _____

(ii) _____

(17 marc)

7. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shlí ina bhfuil an toradh ar an toisc tháirgeachta **fiontar** difriúil leis an toradh ar thosca táirgeachta eile.

(i) _____

(ii) _____

(17 marc)

ROINN A (ar leanúint)

8. Scoireadh ‘Clár Tarrthála na Triúrachta’ ag an AE/CAI/BCE in Éirinn le déanaí.
(15 Nollaig 2013)

Tabhair breac-chuntas ar **dhá** impleacht eacnamaíochta a d’fhéadfadh a bheith ag scor an chláir sin do gheilleagar na hÉireann.

(i) _____

(ii) _____

(17 marc)

9. Tabhair breac-chuntas ar **dhá** chostas shóisialta agus ar **dhá** shochar shóisialta a d’fhéadfadh a bheith ag baint le hinfeistíocht EirGrid in uasghrádú ghréasán leictreachais na hÉireann chun línte cumhachta ardvoltais (piolóin) a thógáil.

Costais Shóisialta:

(i) _____

(ii) _____

Sochair Shóisialta:

(i) _____

(ii) _____

(17 marc)

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáideadh chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt.

ROINN B (300 marc)

Freagair **ceithre** cheist.

Scríobh na freagraí i do fhreagarleabha(i)r.

Ná scríobh freagraí Roinn B ar an gceistpháipéar seo.

Tá na ceisteanna ar fad ar aon mharc (75 marc).

Tabhair faoi deara go bhfuil fo-ranna sna ceisteanna.

1. (a)

Líon na nAonad a Thomhlaítear	1	2	3	4	5
Áirgiúlacht Iomlán ina Aonaid / Utils	20	45	60	70	75
Áirgiúlacht Imeachach ina Aonaid / Utils	20	25	15	10	5

- (i) Luaigh agus mínigh an dlí atá léirithe sa tábla thuas.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** bhonn tuisceana a ghabhann leis an dlí seo. (25)

- (b) (i) Luaigh ‘Dlí an tSoláthair’ agus léirigh é le léaráid lipéadaithe.
(ii) Mínigh conas a bhíonn tionchar ag dul chun cinn teicniúil ar chuar an tsoláthair.
(iii) Tabhair breac-chuntas, le cúnaimh léaráidí lipéadaithe, ar **dhá** thoisc eile a bheadh ina gcúis le haistriú (bogadh) ar chuar an tsoláthair. (30)

- (c) Fógraíonn Macklemore ceolchoirm in Éirinn in ionad a bhfuil slí ann do 80,000 duine ar a mhéid. €65 an praghas atá ar na ticéid, agus díoltar na ticéid go léir don cheolchoirm laistigh de chúpla uair an chloig.
(i) Tarraing léaráid lipéadaithe **amháin** agus taispeáin uirthi cuar éileamh an mhargaidh agus cuar sholáthar an mhargaidh a bheadh comhsheasmhach leis an eolas thuas. Mínigh do fhreagra.
(ii) Mínigh, agus tú ag baint úsáide as an gcoincheap **Barrachas an Tomhaltóra**, cén fáth go mb’fhéidir go mbeadh sé ciallmhar ag tionscnóirí na ceolchoirme ticéid a chur ar fáil ar phraghsanna difriúla don cheolchoirm seo (e.g. rannóg onóra (VIP), rannóg shuí agus rannóg sheasaimh). (20)

[75 marc]

2. (a) (i) Luaigh agus mínigh **trí** bhonn tuisceana a ghabhann le teoiric na hiomaíochta neamhghoirfe.
(ii) Mínigh cén fáth a mbíonn cuar éilimh gnólachta in iomaíocht neamhghoirfe difriúil le cuar éilimh gnólachta in iomaíocht fhoirfe. (25)

- (b) (i) Mínigh, le cúnaimh léaráide, cothromaíocht fhadtréimhseach gnólachta atá in iomaíocht neamhghoirfe.
(ii) Agus tú ag tagairt do do léaráid in (b) (i), mínigh cén fáth nach bhfuil an gnólacht ag úsáid na n-acmhainní tearca go héifeachtúil ó thaobh na sochaí de. (30)

- (c) “Tá ceannas ag roinnt bheag miondíoltóirí móra (e.g. Tesco, Supervalu, Dunnes Stores, Aldi, Lidl) ar mhargadh grósaeireachta na hÉireann faoi láthair.”
Mol an struchtúr margaidh is fearr a léiríonn an staid seo. Mínigh do fhreagra. (20)

[75 marc]

3. (a) (i) Sainmhíneadh na catagóirí de Phraghasleasteachas an Éilimh (PED): leasteach, neamhleasteach agus aonadleasteach.
(ii) Luaigh trí thoisce a mbíonn tionchar acu ar PED agus mínigh conas a bhíonn tionchar ag gach toisc acu air. (30)

- (b) Ceannaíonn tomhaltóir/gluaisteánaí 20 lítear peitрил nuair a bhíonn €1.60 an lítear air. Nuair a mhéadaítear an praghas go €1.70, de thoradh méadú ar cháin charbóin, ceannaíonn an tomhaltóir 19 lítear. Ríomh Pragasleasteachas an Éilimh (PED) ag an dtomhaltóir.

(Taispeáin do chuid oibríthe go léir.)

An bhfuil an t-éileamh seo ar pheitreal praghasleasteach nó praghas-neamhleasteach?

Tabhair breac-chuntas ar impleacht do fhreagra d'ioncam an rialtais. (20)

- (c) Tá gnólacht ag smaoineamh ar phraghas a tháirge a athrú. Déanann sé taighde margaidh a thaispeánann gurb é -2.5 Pragasleasteachas an Éilimh (PED) ar an táirge.

Bain úsáid as an eolas sin chun an cheist seo a leanas a fhreagairt:

- (i) Más mian leis an ngnólacht a ioncam iomlán ó dhíolacháin a uasmhéadú, cé acu ba chóir dó a dhéanamh, praghas an táirge a ísliú nó a ardú? Mínigh do fhreagra.

Taispeánann an taighde margaidh fosta gurb é +4.5 Ioncamleasteachas an Éilimh (YED) ar an táirge. Bain úsáid as an eolas sin chun an cheist seo a leanas a fhreagairt:

- (ii) I gcás geilleagair a mheastar a bheidh faoi chúlú eacnamaíochta go ceann cúig bliana eile, cén tionchar is dócha a bheidh aige sin ar an éileamh ar an táirge, má bhíonn tionchar ar bith aige air? Mínigh do fhreagra. (25)

[75 marc]

4. (a) Mínigh, le cúnaimh sampla, **gach ceann** de na téarmaí seo a leanas:

- Éileamh Díorthaithe
- Tuilleamh Aistritheach
- Pragas Soláthair
- Cíos Eacnamaíoch.

(20)

- (b) (i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shaintréith eacnamaíochta a bhaineann leis an 'talamh'.
(ii) Déan plé ar **thrí** thoisce eacnamaíochta a mbíonn tionchar acu ar chinneadh gnólachta maidir leis an áit ina lonnófar a chuid oibríúchán in Éirinn. (25)

- (c) (i) Luaigh agus mínigh **trí** thoisce ba chúis leis an titim shuntasach ar an bpragas ar réadmhaoin chónaithe in Éirinn sna blianta tar éis 2007.
(ii) Is é an riaráiste morgáiste (i.e. gan a bheith ábalta na dualgais a bhaineann le hiasacht mhorgáiste a chomhlíonadh) an fhadhb is mó a bhíonn ag a lán teaghlach i dtaca le fiacha pearsanta de.

Déan plé ar iarmhairt eacnamaíochta **amháin** a d'fhéadfadh a bheith ag **riaráiste morgáiste** ar **gach** ceann díobh seo a leanas:

- An teaghlach
- Earnáil na baincéireachta
- Rialtas na hÉireann.

(30)

[75 marc]

5. (a) Taispeánann an tábla seo leibhéal na nithe seo a leanas sna blianta 2013 agus 2014: Ioncam Náisiúnta (Y), Tomhaltas (C), Infheistíocht (I), Caiteachas an Rialtais (G), Easpórtálacha (X) agus Iompórtálacha (M).

	Y	C	I	G	X	M
2013	€80,000	€?	€10,000	€40,000	€100,000	€120,000
2014	€90,000	€56,000	€15,000	€34,000	€110,000	€?

Ríomh iad seo a leanas agus úsáid á baint agat as na sonraí seo:
(Taispeáin do chuid oibríthe go léir.)

- (i) Leibhéal an Tomhaltais in 2013
- (ii) An Claonadh Imeachach chun Tomhaltais (MPC)
- (iii) Leibhéal na nIompórtálacha in 2014
- (iv) An Claonadh Imeachach chun Iompórtála (MPM).

(20)

- (b) “Tá Éire ar bharr liosta Forbes de na tíortha is fearr chun gnó a dhéanamh iontu.”
(*Forbes Magazine* 4 Nollaig 2013)

Déan plé ar na slite ar féidir le Cuideachtaí Innáisiúnta sochar eacnamaíochta a dhéanamh do gheilleagar beag mar atá in Éirinn.

(20)

- (c) Baineann eacnamaithe úsáid as Olltáirgeacht Intire (OTI) agus as Olltáirgeacht Náisiúnta (OTN) chun gníomhaíocht gheilleagrach a thomhas.

- (i) Sainmhíneadh **gach** ceann de na téarmaí a bhfuil líne fúthu.
- (ii) Cé acu ceann de na téarmaí sin is úsáidí mar thomhas na gníomhaíochta geilleagraí in Éirinn, dar leat? Mínigh do fhreagra.
- (iii) Déan plé ar **thrí** teorainn a bhaineann le staitisticí ioncaim náisiúnta.

(35)

[75 marc]

6. (a) (i) Luaigh agus mínigh **ceithre** aidhm/chuspóir eacnamaíochta atá ag Rialtas na hÉireann faoi láthair.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** choimhlint a d’fhéadfadh teacht chun cinn idir chuid d’aidhmeanna/chuspóirí eacnamaíochta seo an Rialtais.

(30)

- (b) Déan plé ar argóintí i bhfabhar **agus** i gcoinne sócmhainní stáit a phríobháidíú. (20)

- (c) Sa nuachtán *The Irish Times*, i mí na Samhna 2013, rinne an t-eacnamaí Joseph Stiglitz a thuair go gcaillfeadh geilleagar na hÉireann ‘deich mbliana’ mar gheall ar an tréimhse fhada déine.

(Is é atá i gceist le déine ná bearta a thugann rialtas isteach d’fhonn Easnamh sa Bhuiséad a laghdú.)

Tabhair breac-chuntas ar **ceithre** iarmhairt eacnamaíochta do gheilleagar na hÉireann a d’fhéadfadh éirí as na bearta déine a tugadh isteach i gcáinainneisí Rialtas na hÉireann le roinnt blianta anuas.

(25)

[75 marc]

7. (a) (i) Déan idirdhealú idir na téarmaí ‘forbairt gheilleagrach’ agus ‘fás geilleagrach’ agus tú ag tagairt do Thíortha Tearcfhorbartha.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** thréith a bhaineann le Tíortha Tearcfhorbartha. (25)
- (b) (i) Déan cur síos ar **thrí** chineál cúnamh ón iasacht atá ar fáil do Thíortha Tearcfhorbartha.
(ii) Déan plé ar an gcúis a bhféadfadh sé tarlú nach i gcónaí a bheadh fás geilleagrach ann sna Tíortha Tearcfhorbartha de thoradh ar chúnamh ón iasacht. (25)
- (c) “Is í an Eagraíocht Dhomhanda Trádála (WTO) an t-aon eagraíocht idirnáisiúnta atá ag déileáil le rialacha domhanda na trádála idir náisiúin.”
(i) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** shochar eacnamaíochta a mhaítear le ‘saorthrádáil’.
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **thrí** chúis a roghnódh tíortha bacainní a chur ar shaorthrádáil. (25)
[75 marc]
8. (a) Mínigh an coibhneas idir Easnamh i mBuiséad an rialtais agus an Fiachas Náisiúnta. (20)
- (b) “Tháinig forás ar Chóras Cánach na hÉireann le himeacht aimsire de réir mar a d’athraigh na tosca eacnamaíochta agus sóisialta, agus ní mór dó a bheith chomh softreagrach céanna d’fhorbairtí nua san am atá romhainn.”
(Tuarascáil an Choimisiúin um Chánachas, 2009)
(i) Déan plé ar **cheithre** Phrionsabal an Chánachais ag Adam Smith ina leabhar, *Fiosrú ar Chineál agus ar Údair Rachmas na Náisiún* (1776).
(ii) Tabhair breac-chuntas ar **dhá** phrionsabal eile a d’fhéadfaí a chur san áireamh i gcóras cánach nua-aimseartha. Déan do fhreagraí a chosaint. (35)
- (c) Tabhair breac-chuntas ar na hiarmhairtí eacnamaíochta a d’fhéadfadh a bheith ann dá n-aistreodh rialtas na hÉireann ualach an chánachais ó chánacha díreacha go cánacha indíreacha. (20)
[75 marc]

Ná dearmad an ceistpháipéar seo a thabhairt ar ais leis an/na (bh)freagarleabha(i)r a úsáideadh chun na ceisteanna i Roinn B a fhreagairt.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán